

KOMISE EVROPSKÝCH SPOLEČENSTVÍ

V Bruselu dne 26.4.2006
KOM(2006) 174 v konečném znění

ZELENÁ KNIHA

o presumpci nevinny

(předložená Komisí)

ZELENÁ KNIHA

o presumpci nevinny

Presumpce nevinny je základním právem stanoveným Evropskou úmluvou o ochraně lidských práv a základních svobod (EÚLP) a Chartou základních práv Evropské unie (CHZPEU). Článek 6 Smlouvy o Evropské unii stanoví, že Unie ctí základní práva zaručená Evropskou úmluvou o ochraně lidských práv a základních svobod a ta, jež vyplývají z ústavních tradic společných členským státům.

Komise chce zjistit, zda je presumpce nevinny chápána shodně v celé EU. Zelená kniha posoudí, co se rozumí presumpcí nevinny a jaká práva z ní vyplývají. Jestliže z konzultací vyplyne existence potřeby, zahrneme je do návrhu rámcového rozhodnutí o zárukách týkajících se důkazů.

Zelená kniha stanoví seznam otázek (v jednotlivých bodech). Odpovědi by měly být zaslány nejlépe do 9. června 2006 na adresu:

European Commission

Directorate-General Justice, Freedom, and Security Unit D3 – Criminal Justice

B -1049 Brusel Belgie Fax: + 32 2 296 7634

s označením „FAO Peter-Jozsef CSONKA, vedoucí oddělení (č.j.: CMO)“

nebo elektronickou poštou na adresu:

ils-justicepenale@cec.eu.int

1. PROČ EU ZKOUMÁ PRESUMPCI NEVINY?

1.1. Souvislosti

Jedním z cílů EU je vytvoření „prostoru svobody, bezpečnosti a práva“ (Smlouva o Evropské unii, článek 2). V roce 1999 bylo v Tampere rozhodnuto o prioritách v oblasti práva na dalších pět let¹. Podstatnou skutečností bylo, že „jádrém“ této oblasti a hlavní formou soudní spolupráce bude vzájemné uznávání. Vzájemné uznávání soudních rozhodnutí se týká trestních soudů všech stupňů. Tato zásada je účinná, pokud existuje důvěra v jiné soudní systémy a pokud má každá osoba, která přichází do styku se zahraničním soudním rozhodnutím, důvěru, že rozhodnutí je spravedlivé. Závěr Evropské rady v Tampere č. 33 stanovil, že „posílené vzájemné uznávání soudních rozhodnutí [...] *zjednoduší spolupráci [...] a soudní ochranu práv jednotlivců*“. Prostor svobody, bezpečnosti a práva znamená, že by občanům EU měly být v celé EU zajištěny srovnatelné standardy². Účinnější trestní řízení, kterého lze dosáhnout vzájemným uznáváním, musí zajišťovat dodržení práv.

Program opatření určených k provádění zásady vzájemného uznávání³ vymezil oblasti, ve kterých bylo zapotřebí evropské legislativy k provedení vzájemného uznávání. Program byl „určen k posílení spolupráce mezi členskými státy a ke zlepšení ochrany práv jednotlivců“. Vzájemné uznávání závisí na vzájemné důvěře. Komise prostřednictvím konzultací určila práva, u kterých by jejich větší zviditelnění zlepšilo uvedenou důvěru. V roce 2003 byla přijata Zelená kniha o procesních zárukách v trestních řízeních⁴, na kterou v roce 2004 navázal návrh rámcového rozhodnutí⁵. Záruky týkající se důkazů, které nebyly předmětem uvedených dokumentů, měly být přezkoumány v druhé fázi konzultací. Zelená kniha o presumpci nevinny je součástí uvedené konzultace k důkazům. Klasifikace presumpce nevinny závisí na právním systému. Komise ji zahrnula pod záruky týkající se důkazů. Učinila tak proto, že některá práva spojená s presumpcí nevinny jsou v mnoha právních systémech spojena s důkazy (jako např. ústní výpověď a listinné důkazy).

Zájem Komise spočívá na posouzení, zda přeshraniční případy představují v této oblasti zvláštní problém a zda právní předpisy EU zvýší vzájemnou důvěru. Komise letos hodlá přijmout další Zelenou knihu, která bude podrobněji zaměřena na shromažďování/opatřování důkazů a kritéria pro jejich přípustnost. V roce 2006 bude svolána schůzka odborníků k projednání obou Zelených knih.

V roce 2004 zadala Komise vypracování srovnávací studie k právním předpisům členských států upravujících dokazování v trestních řízeních („Studie o dokazování“)⁶. Odkazy na vnitrostátní právní předpisy v této Zelené knize vycházejí z uvedené studie.

---

¹ Závěry předsednictví Evropské rady Tampere ze dne 15. a 16. října 1999.

² Sdělení Komise, „Směrem k prostoru svobody, bezpečnosti a práva“: „procesní předpisy by měly odpovídat stejným zárukám, které zajišťují, že soud projednávající případ zajistí rovné zacházení s dotčenými osobami“ a že „pravidla mohou být rozdílná za předpokladu, že jsou rovnocenná“. KOM(1998) 459, 14. července 1998.

³ Program opatření Komise a Rady – Úř.věst. C 12, 15.1. 2001.

⁴ KOM(2003) 75 ze dne 19. 2. 2003.

⁵ KOM(2004) 328 ze dne 28.4.2003.

⁶ Studie „Právní úprava dokazování v trestních řízeních v Evropské unii“ je k dispozici u Evropské komise, DG JLS/D3, Criminal Justice Unit, B-1049 Brussels, ref CMO.

1.2. Právní základ

Pravomoci EU v oblasti trestního soudnictví jsou vymezeny v člancích 29⁷ a 31 Smlouvy o EU.

článek 31:

„Společný postup v oblasti soudní spolupráce v trestních věcech zahrnuje:

[...];

- c) zajišťování slučitelnosti příslušných předpisů členských států, pokud je to nezbytné ke zlepšení této spolupráce;**

Jelikož soudní spolupráce znamená ve zvýšené míře vzájemné uznávání, je nezbytné prozkoumat, zda by společné záruky týkající se důkazů pomohly zajistit slučitelnost pravidel, zvýšit důvěru a tak zlepšit spolupráci.

1.3. Haagský program

V roce 2004 přijala Evropská rada Haagský program týkající se posílení svobody, bezpečnosti a práva v Evropské unii. Jedním z jeho cílů je „zlepšení schopnosti celé Unie [...] zajišťovat základní práva, minimální procesní ochranu a přístup ke spravedlnosti [...]“.⁸ Stanoví, že „další uplatňování vzájemného uznávání jakožto základu soudní spolupráce znamená vytváření rovnocenných norem pro procesní práva v trestním řízení“. Zelená kniha je uvedena v akčním plánu k provádění Haagského programu⁹ mezi plány k posílení spravedlnosti.

V roce 2005 přijala Komise Sdělení o vzájemném uznávání rozhodnutí v trestních věcech a posilování vzájemné důvěry mezi členskými státy¹⁰, ve kterém se stanoví, že posílení vzájemné důvěry je nezbytné k úspěšnému prosazení zásady vzájemného uznávání. Ochrana práv jednotlivců je prioritou Komise a měla by právníkům poskytovat silnější pocit náležitosti ke společné právní kultuře.

1.4. Evropský příkaz k zajištění důkazů

Návrh rámcového rozhodnutí evropského příkazu k zajištění důkazů se projednává. V bodu o) Akčního plánu k Haagskému programu je pod záhlavím „Provádění zásady vzájemného uznávání“ (Justiční spolupráce v trestních věcech) stanoven pro rok 2007 druhý návrh k „dokončení“ evropského příkazu k zajištění důkazů. Jakmile budou tyto návrhy přijaty, mohou být důkazy převáděny přes hranice zjednodušeným postupem. Měly by být za tímto

---

⁷ Článek 29 Smlouvy o EU: „[...] Jedním z cílů Evropské unie je poskytovat svým občanům v prostoru svobody, bezpečnosti a práva vysokou úroveň ochrany tím, že rozvíjí společný postup členských států v oblasti policejní a soudní spolupráce v trestních věcech. Tohoto cíle se dosáhne předcházením organizované i neorganizované trestné činnosti a bojem proti ní, zejména proti terorismu, obchodu s lidmi, trestným činům proti dětem, nedovolenému obchodu s drogami a nedovolenému obchodu se zbraněmi, korupci a podvodům, prostřednictvím: - [...]; - užší spolupráce soudních a jiných příslušných orgánů členských států [...] v souladu s čl. 31 a 32; - [...].”

⁸ Haagský program, závěry Evropské rady, 4. – 5. listopadu 2004.

⁹ Akční plán k provádění Haagského programu k posílení svobody, bezpečnosti a práva v Evropské unii, (Úř. věst. C 198, 12.8.2005, s.1), bod 4.2.

¹⁰ KOM(2005) 195 ze dne 19.5.2005.

účelem stanoveny společné minimální záruky ochrany k zajištění práv jednotlivců, zejména takové, které se vztahují k trestním řízením se zahraničním prvkem?

Návrh záruk týkajících se důkazů má být podle akčního plánu k Haagskému programu¹¹ předložen v roce 2007. Komise by chtěla vědět, zda jsou záruky týkající se důkazů nezbytné ke vzájemné důvěře v případech přeshraniční výměny důkazů.

2. CO SE ROZUMÍ PRESUMPCÍ NEVINY?

Presumpce nevinny je zmíněna v čl. 6 odst. 2 EÚLP (Právo na spravedlivý proces): „Každý, kdo je obviněn z trestného činu, se považuje za nevinného, dokud jeho vina nebyla prokázána zákonným způsobem“ a článek 48 CHZPEU (presumpce nevinny a právo na obhajobu): „1. Každý obviněný se považuje za nevinného, dokud jeho vina nebyla prokázána zákonným způsobem. 2. Každému obviněnému je zaručeno respektování práv na obhajobu.“

Vysvětlení, co se rozumí presumpcí nevinny, podává judikatura Evropského soudu pro lidská práva (ESLP). Vztahuje se pouze na osobu, která je „obviněna“.¹² S obžalovaným musí být zacházeno tak, jakoby nespáchal žádný trestný čin, dokud stát prostřednictvím orgánů činných v trestním řízení nepředloží dostatečné důvody, které přesvědčí nezávislý a nestranný soud o jeho vině. Presumpce nevinny „vyžaduje [...], aby členové soudu nezhájili soudní řízení s předem učiněným úsudkem, že obžalovaný spáchal trestný čin, pro který je obžalován.“¹³ Soud nesmí uznat obžalovaného vinným, aniž by předtím prokázal jeho vinu. Obžalovaný smí být vzat do vyšetřovací vazby pouze pokud k tomu existují závažné důvody. Podmínky, za kterých je vzat do vazby, musí odpovídat domněnce nevinny. Vinu obžalovaného musí prokázat stát a jakákoli pochybnost musí být vyložena ve prospěch obžalovaného. Měl by mít možnost odepřít výpověď. Nemělo by se od něj očekávat, že bude vypovídat ve svůj neprospěch. Majetek mu může smí zabaven pouze ve spravedlivém a řádném řízení.

1. Souhlasíte s prvky presumpce nevinny, které zde byly popsány? Existují další hlediska, která zde nebyla uvedena?

2.1. Vyslovení viny v hlavním řízení

Soud nebo úřední osoba nemohou uznat obžalovaného vinným z trestného činu, aniž by byl souzen a odsouzen. Presumpce nevinny bude porušena, pokud bude vydáno soudní rozhodnutí o vině obžalovaného, aniž by byla jeho vina prokázána v souladu se zákonem [...] a aniž by obžalovaný měl příležitost využít svá práva na obhajobu¹⁴. Úřady však mohou informovat veřejnost o vedeném vyšetřování a vyjádřit podezření o vině, pokud takové podezření není prohlášením o vině obžalovaného¹⁵ a učiní se tak diskrétně a obezřetně¹⁶.

¹¹ Bod h) „Aproximace“, návrh minimálních norem týkajících se dokazování pokud jde o vzájemnou přípustnost (2007).

¹² X v. FRG č. 4483/70 – žaloba nebyla přípustná.

¹³ Barberí, Messegué and Jabardo v. Španělsko, A146 (1989) odst. 77.

¹⁴ Minelli v. Switzerland A62 (1983) odst. 38.

¹⁵ Krause v. Switzerland N° 7986/77, 13DR 73 (1978)

¹⁶ Allenet de Ribemont v. France, A 308 (1995) odst. 37, 41.

2.2. Vyšetřovací vazba

Vyšetřovací vazbou se zabývá Zelená kniha o vzájemném uznávání opatření ne vazebního dohledu během přípravného řízení¹⁷, a proto zde o ní nebude pojednáno. Vzetí podezřelého do vazby neporušuje presumpci nevinu. Ustanovení čl. 5 odst. 1 písm. c) a čl. 5 odst. 3 EÚLP představují výjimky z práva na svobodu, pokud je jejich účelem předvedení zadržené osoby před soud za podmínky, že existuje „důvodné podezření ze spáchání trestného činu“ a jestliže vazba trvá „přiměřenou dobu“. ESLP rozhodl, že neexistuje automatický nárok na podmínky vazby, které jsou odlišné od podmínek vazby odsouzených¹⁸, pokud jsou podmínky vazby přiměřené¹⁹.

2. Jsou ve vašem členském státě přijímána zvláštní opatření v přípravném řízení k zajištění presumpce nevinu?

2.3. Důkazní břemeno

Vinu obžalovaného nade vší pochybnost musí zásadně prokázat státní zástupce. ESLP rozhodl, že důkazní břemeno nese státní zastupitelství a jakákoli pochybnost musí být vykládána ve prospěch obžalovaného. Z toho vyplývá, že k odsouzení obžalovaného musí státní zastupitelství [...] předložit dostatečné důkazy²⁰.

Z judikatury ESLP Komise vyvodila 3 kategorie případů, kdy státní zastupitelství nenese důkazní břemeno v celém rozsahu: a) trestné činy s objektivní odpovědností, b) trestné činy, u kterých platí obrácené důkazní břemeno a c) u rozhodnutí o konfiskaci.

a) V tomto případě musí státní zastupitelství předložit důkazy, kterými bude prokázáno, že obžalovaný uskutečnil trestní jednání (*actus reus*), nikoli však, že jednal úmyslně nebo s následkem počítal. Na tyto trestné činy se vztahuje EÚLP, i když stát nemusí prokazovat, že obžalovaný jednal úmyslně (*mens rea*). ESLP uznal, že státy ve svých právních řádech rozlišují trestné činy s objektivní odpovědností.²¹ U těchto trestných činů postačí prokázat skutečnost, že obžalovaný uskutečnil trestní jednání, a pokud je tato skutečnost prokázána, platí v neprospěch obžalovaného presumpce viny. Takové presumpce musí být podle ESLP „v přiměřených mezích ve vztahu k závažnosti a skutku a nesmí být porušena práva na obhajobu“.

b) V těchto případech musí státní zástupce prokázat, že obžalovaný jednal určitým způsobem a obžalovaný musí prokázat, že pro jeho jednání existuje nevinné vysvětlení. V tomto případě je obžalovaný zatížen silněji než v případě uvedeném v bodu a). Podle ESLP je to přípustné jen u „méně závažných“ trestných činů²².

Ve studii k dokazování bylo prokázáno, že ačkoli v EU v zásadě nese důkazní břemeno o vině obžalovaného státní zastupitelství, existují výjimky - např. u trestných činů nebo přestupků týkajících se listin – kdy musí obžalovaný v případě, že státní zastupitelství prokázalo existenci povinnosti, naopak dokázat, že tuto povinnost splnil. V některých případech musí

¹⁷ KOM (2004) 562, 17.8.2004

¹⁸ *Skoogström v. Sweden* č. 8582/72 (1982)

¹⁹ *Peers v. Greece* N° 28524/95

²⁰ *Barberí, Messegué and Jabardo v. Španělsko*, A146 (1989) odst. 77.

²¹ *Salabiaku v. France* A 141-A odst. 28 (1988).

²² Tamtéž.

obžalovaný sám uvést okolnosti vylučující odpovědnost (např. nutnou obranu, nepřičetnost nebo alibi), které pak musí státní zástupce vyvrátit.

c) U vrácení majetku od obžalovaného nebo od třetí osoby může dojít k převrácení důkazního břemene za předpokladu, že tento majetek pochází z trestné činnosti. Tento předpoklad musí vlastník vyvrátit. V některých případech existují i nižší požadavky, takže místo obvyklého důkazu bez jakýchkoli pochyb vystačí pouhé zvážení pravděpodobnosti. Každé vrácení majetku musí být přiměřené a soudně napadnutelné²³. Výše uvedené se vztahuje i na přeshraniční vrácení majetku. Nároky třetích osob v dobré víře musí být v případech, kdy je jejich právo na majetek ohroženo, zohledněny a státy musí zajistit mechanismy k ochraně těchto osob.

3. a) Za jakých okolností jsou převrácení důkazního břemene nebo jakákoli jeho jiná změna přípustné?

Zaznamenali jste případy přeshraniční spolupráce, ve kterých byla otázka důkazního břemene problematická?

2.4. Právo nebýt donucován k sebeobvinění

Presumpce nevinny zahrnuje právo nebýt donucován k sebeobvinění, které sestává z práva mlčet a zákazu nucení k předložení usvědčujících důkazů. Platí zásada *nemo tenetur prodere seipsum*, („nikdo nesmí být nucen sám sebe usvědčit“). Obžalovaný může odmítnout odpovídat na otázky a předkládat důkazy. Ačkoli zákaz donucování k sebeobvinění není výslovně uveden v EÚLP, rozhodl ESLP²⁴, že se jedná o mezinárodně uznávanou obecnou zásadu, která patří „k jádru spravedlivého procesu“. Tato zásada chrání obžalovaného před nepřipustným nátlakem ze strany státních orgánů a tím zajišťuje rovnost zbraní a snížení nebezpečí justičních omylů. Státní zastupitelství musí obžalovaného usvědčit na základě důkazů, které nebyly získány násilím nebo nátlakem. Porušení těchto práv nemohou ospravedlnit ani důvody veřejné bezpečnosti a veřejného pořádku²⁵. Tato práva jsou vzájemně propojena a jakýkoli nátlak na obžalovaného, aby předložil usvědčující důkazy, musí být posouzen jako porušení práva mlčet. Stát porušil právo obžalovaného mlčet, když jej nutil, aby v celním vyšetřování předložil bankovní výpisy²⁶. Nucení spolupracovat s vyšetřujícími orgány v přípravném řízení může porušit zákaz donucování k sebeobvinění a ohrozit právo na spravedlivý proces.

2.5. Právo mlčet

Právo mlčet platí u policejního výslechu a v řízení před soudem. Obžalovaný by měl mít právo odepřít výpověď a právo nezveřejnit způsob své obhajoby před soudem.

Právní předpisy členských států uznávají právo mlčet ve vyšetřovacím řízení, tj. při výslechu vedeném policií nebo vyšetřujícím soudcem. Různý je však způsob, kterým je obžalovaný o tomto právu poučen. Důležitým hlediskem ochrany tohoto práva je skutečnost, že by o něm měl být *informován*. Podle studie o důkazech je ve většině členských států stanovena poučovací povinnost o právu mlčet. Tato povinnost vyplývá z právních předpisů, judikatury

²³ *Welch v. UK* N° 17440/90 (9.2.1995), *Philips v. UK* N° 41087/98, (5.7.2001).

²⁴ *Heaney and McGuinness v. Ireland* č. 34720/97 (21.12. 2000).

²⁵ Tamtéž.

²⁶ *Funke v. France* A 256-A (25.2.1993).

a z ustanovení ústavy. Několik členských států uvedlo, že důkaz, který byl získán při nedodržení poučovací povinnosti, může být považován za nepřipustný. Další státy uvedly, že nedodržení poučovací povinnosti obžalovaného o jeho právech může být protiprávní nebo být důvodem odvolání proti odsuzujícímu rozsudku.

Toto právo však není absolutní. Existují kritéria, na základě kterých lze určit, zda byla porušena práva na spravedlivý proces, pokud soud vyvodí z mlčení obžalovaného nepříznivé závěry. Závěry jsou přípustné pouze poté, co státní zastupitelství předložilo přesvědčivé důkazy. Záleží pak na uvážení soudu, aby vyvodil závěry. Přípustné jsou pouze závěry se „zdravým úsudkem“. Důvody pro vyvození těchto závěrů musí být vyloženy v rozsudku. Důkazy proti obžalovanému musí být přesvědčivé; v takovém případě mohou být hodnoceny důkazy, které byly získány prostřednictvím nepřímého nátlaku. Rozhodujícím případem v této věci je *Murray v. UK*²⁷. V tomto případě ESLP rozhodl, že z odepření výpovědi lze vyvodit nepříznivé závěry pro obžalovaného, pokud se jednalo o zjevný případ (*prima facie case*) a důkazní břemeno neslo státní zastupitelství. Požadování výpovědi po obžalovaném nebylo shledáno neslučitelným s EÚLP. Neslučitelným by tento požadavek byl pouze tehdy, pokud by odsouzení bylo založeno pouze a z velké části na odepření výpovědi. Skutečnost, zda právo na presumpci nevinu bylo porušeno vyvozením nepříznivých závěrů z mlčení obžalovaného se posuzuje podle závažnosti, kterou jim přisuzují vnitrostátní soudy při svém hodnocení důkazů a podle míry učiněného nátlaku. Důkazy předložené státním zastupitelstvím musí být dostatečně přesvědčivé k tomu, aby mohla být po obžalovaném požadována reakce. Vnitrostátní soud nemůže dospět k závěru o vině pouze na základě skutečnosti, že si obžalovaný zvolil mlčení. Pouze pokud důkaz proti obžalovanému „vyzývá“ k vysvětlení, které by měl být obžalovaný schopen poskytnout, lze z neposkytnutí takového vysvětlení rozumně vyvodit, že vysvětlení neexistuje a že je obžalovaný vinen. Je-li přesvědčivost důkazů v daném případě naopak tak nedostatečná, že nevyzývá k žádné reakci, nemůže mlčení obžalovaného odůvodnit vyslovení viny. Rozumné závěry, které jsou vyvozeny z chování obžalovaného, nemají podle názoru ESLP vliv na přenesení důkazního břemene na obhajobu a nepředstavují tak v tomto ohledu žádné porušení zásady presumpce nevinu.

ESLP zatím nerozhodoval o případu, zda se toto právo vztahuje na právnické osoby. Soudní dvůr Evropských společenství (ESD) rozhodl, že právnická osoba nemá absolutní právo mlčet. Právnické osoby musí poskytovat informace o skutečnostech, které jsou jim známy, nesmí však být nuceny k přiznání se k protiprávnímu jednání²⁸.

4. a) Jak je právo mlčet chráněno ve vašem členském státě?

b) Existují rozdíly u přeshraničních případů?

c) V jaké míře je chráněno právo mlčet u právnických osob?

2.6. Právo odepřít předložení důkazu

Před zásadou, že soud by měl mít přístup ke všem důkazům, má přednost požadavek zajištění spravedlivého procesu a snížení rizika, že obžalovaný bude odsouzen na základě své

²⁷ *Murray v. UK*, č. 18731/91 (8.2.1996).

²⁸ *Orkem v. Commission*, věc č. 374/87, ECR 3283, odst. 34-35.

výpovědi²⁹. Při vymezení tohoto práva rozlišil ESLP mezi důkazními prostředky, které byly získány nátlakem a důkazními prostředky, které existují nezávisle na vůli podezřelého: „právo odepřít výpověď se v první řadě týká ... respektování vůle obžalovaného mlčet. Jak je obecně chápáno [...], nevztahuje se v trestním řízení na využití důkazů, které lze požadovat od obžalovaného nátlakem, které však existují nezávisle na jeho vůli, jako mj. důkazy získané na základě příkazu k zatčení, dechové zkoušky, zkoušky krve a moči a buněčného materiálu pro účely testu DNA.“³⁰

Pokud bude vydán příkaz k předložení důkazu nebo příkaz k domovní prohlídce a/nebo příkaz k zabavení věci, měl by příkaz obsahovat svůj předmět, aby se zabránilo případům, kdy obecně formulovaný příkaz bude použit k náhodnému hledání důkazů u neurčitého podezření.

Vyvstává otázka, zda se právo na odepření předložení důkazů vztahuje i na právnické osoby. Soudy Společenství (ESD a Soud prvního stupně) rozhodly, že nikoli. Předložení důkazů lze od právnických osob požadovat³¹.

5. a) Jak je právo nebýt donucován k sebeobvinění chráněno ve vašem členském státě?

b) Existují rozdíly u přeshraničních případů?

c) V jaké míře je toto právo chráněno u právnických osob?

2.7. Řízení v nepřítomnosti (*in absentia*)

Podle článku 6 EÚLP má obžalovaný právo „obhajovat se osobně“. Řízení v *nepřítomnosti* (*in absentia*) je definováno různě. V některých členských státech právní předpisy umožňují, aby se soudní řízení konalo i v případě nepřítomnosti obžalovaného, zatímco v jiných je přítomnost obžalovaného v soudním řízení povinná a porušení této povinnosti je trestné. Komise vydá Zelenou knihu k řízení v nepřítomnosti (*in absentia*). V této souvislosti by ráda vyjasnila, za jakých podmínek mohou být tato řízení slučitelná se zásadou presumpce nevinoty.

6. a) Umožňuje váš právní řád řízení *in absentia*?

b) Představují tato řízení zvláštní problém s ohledem na presumpci nevinoty a zejména na přeshraniční případy?

2.8. Terorismus

Růst terorismu v Evropské unii vedl členské státy k přijetí nových právních předpisů pro potírání terorismu. Tyto předpisy musí být v souladu s EÚLP. V červenci 2002 přijal Výbor ministrů Rady Evropy Pokyny o lidských právech a boji proti terorismu³² a vyzval státy, aby zajistily „distribuci těchto pokynů všem orgánům příslušným k potírání terorismu“. Ustanovení čl. IX odst. 2 stanoví, že „se na osobu obžalovanou z teroristických činností vztahuje zásada presumpce nevinoty“. Komentáře zdůrazňují, že presumpce nevinoty může být

²⁹ *Saunders v. United Kingdom* (č. 19187/91).

³⁰ Tamtéž.

³¹ *Mannesmannröhren-Werke v. Commission*, věc T-112/98, ECR 729, odst. 65; stanovisko generálního advokáta ve věci C-301/04 P, *Commission v. SGL*.

³² Výbor ministrů přijal tyto pokyny dne 11. července 2002.

porušena nejen soudem, ale i jiným veřejným orgánem³³. Pokyny stanoví omezení práva na obhajobu, která jsou slučitelná s EÚLP a v souladu se zásadou presumpce nevinny. Tato omezení se týkají přístupu a styku s právním zástupcem, úpravy přístupu ke spisu a využití anonymních svědků. „Tato opatření musí být přiměřená svému účelu a musí být přijata kompenzační opatření na ochranu zájmů obžalovaného, aby byla zachována zásada spravedlivého procesu a zajištěno, že procesní práva nebudou dotčena ve své podstatě“.

7. Stanoví právní předpisy ve vašem členském státě zvláštní pravidla pro teroristické trestné činy? Pokud ano, uveďte tato ustanovení, pokud se týkají presumpce nevinny. Platí tato ustanovení i na jiné trestné činy?

2.9. Doba trvání presumpce nevinny

Presumpce nevinny končí obecně rozhodnutím soudu o vině. Komise by ráda zjistila, kdy k tomuto okamžiku dochází v jednotlivých členských státech. Ten by mohl nastat po soudním řízení v prvním stupni nebo po zamítnutí konečného opravného prostředku.

8. V jakém okamžiku zaniká presumpce nevinny ve vašem členském státě?

Všeobecné otázky

9. a) Jsou vám známy ještě jiné přeshraniční případy spojené s presumpcí nevinny než ty, které jsou uvedeny výše?

b) Do jaké míry se tyto problémy týkají rozdílů v postupech u jiných soudních řízení?

c) Mohou návrhy na straně EU přispět k lepší úpravě v této oblasti? V případě že ano, jakým způsobem?

---

³³ *Allenet de Ribemont v. France*, viz poznámka pod čarou 16, odst. 36.